

ELISSAMBURU: *EMAZTE EDALEA* (1)

1

AIRE HUNTAN: *Hau da ikhasketaco mandoaren traça*

Munduan ikhusten da hainitz bicio,
Hoberenetic ere deus ez balio;
    Bainan halere
Ohituz gueroz hartan, bertceac bertce,
    Çor edo hartce,
Ecin arnega daite, arras hil arte. (*Biz.*)

Emazte edalea da higuigarri;
Dabilan urrhaxetan, hain hirrigarri
    Haren manera?
Çokhoz çokho batetic eta bertcera,
    Sar et'athera:
Sabeletic ez hotça doha etchera. (*Biz.*)

Flasco muthur luce bat, bethi gordea,
Ostaturat badaki ongui bidea;
    Balitz erraile
Edari churi gorri cembat suerte
    Ahal lakike,
Ibiliric senharrac deus yakin gabe. (*Biz.*)

Çaku bat mandatari, bihiz bethea,
Irauten duen arte badu bakea;
    Guero behar du
Ohe eta athorez eguin merkhatu,
    Dohainic saldu:
Senharra eguin liro, ahalic balu! (*Biz.*)

(*) BAYONNE — Imprimerie E. LASSERRE.

Emazte edalea alferketari,
 Hauçorat yoan eta, berri condari.
     Egun erdiac,
 Senharra eta haurrac, landan guciac,
     Erdi goseac:
 Artha guti heyetaz cintçur luceac. *(Biz.)*

Ama biciotsua, hire haurrentçat
 Mundurat sorthu hintcen, heyen caltetçat
     Dudaric gabe.
 Norc nahi dun har detçan etcheco andre,
     Ez eguin yabe:
 Beldurrez hi beçala, diren edale. *(Biz.)*

Emazteki çoroa, hic çahartcean,
 Egoitçaric ez duken sarri etchcan,
     Luça etciron.
 Umekin ere ecin haiteke egon,
     Deusetan ez hon;
 Lehengo adichkidec ez nahi nehon. *(Biz.)*

Bici iraganari, ukho eguinic,
 Sar beraz hire baithan orai beretic;
     Othoitz Yaincoa,
 Içan ez hadiela, ez lehengoa,
     Ez hain flacoa:
 Etchcan emanen dun, bake osoa. *(Biz.)*

*Elissamburu,
 brigadier des douanes à Urrugne*

2

HUNEN AIREA DA: Saratarra naicela oroc badakite

Bozcario handi bat bada gure baithan,
 Ceren Eliça bestac diren herri huntan.
 Nola eguinac garen ez dirogu erran;
 Axeguin gaindizcoac gaitu hola eman. *(biz)*

Huna beraz non çaren, Besta, ethorria.
 Aspalditik cintugun ikhusi nahia.
 Plaçarat eguin duçu gaur gure galdia,
 Han içanen dugula behar den gucia. *(biz)*

Gazteac heldu gare elkhar beroturic,
 Lekhu maite hortarat ongui aphainduric.
 Urtheac ez darocu emaiten egunic,
 Hunec beçanbat placer eguiten daucunic. *(biz)*

Çuec ere Nescatchac baçohazte arin:
 norat hari çareten nahi nuke yakin?
 – Egun herrian besta behar dugu eguin;
 han yostaturen gare, goacen elkharrekin. (biz)

Gure besta ederra çare maitagarri,
 Çu gabe ez guinuke nehorc bici nahi.
 Erremedio onac badituçu bethi,
 Sendatcen dituztenac hainitz bihotz eri. (biz)

Denbora gucietan hola nauc içatu,
 Ni maithatu nauena nekez duc çahartu.
 Beharretan cirenac ditiat Lagundu,
 Nahi gabe guciac bihotcetic khendu. (biz)

Huna nun den guiçona lau hogoi Urthetan,
 Muskila beçain hece Oraino bestetan.
 Gaztean cembait dantça emana placetan,
 ikhusterat heldu da Urthe gucietan. (biz)

Eguiazki, çu besta, hainitz çare ona
 ecin daiteke unha çurekin guiçona,
 heldu bacinitçaizcu gu ganat ardura,
 aisa pasa guinero Munduco denbora. (biz)

*Par Elissamburu Brigadier des Douanes
 Acotz*

3

Rusiako Enperadorea - mintzarazi duc yendia,
 bai eta truble handian eman kasik Uropa guzia:
 ikhusirik huela kontra Frantzia,
 hirur nazionentzat buru yarria.

Lan tzarrean Sarthu hintzela, bahuen bai Urrikiak!
 Beldurrez eta bethikotz gal, Nikola, izen handia.
 Lehen bezala orai ere Franxesaz haiz orhoituko
 Nola Urez, hala leyhorrez, ez dukala bentzutuko,
 ez dukala bentzutuko. (biz)

Franxesak ez dik ez faltatuko podore handiak baitik,
 Untziak belan harmada onak laster altcharazten ditik
 ez duk ez Mundu huntan Erresumarik
 Abantail guehiagoz bethea denik,
 eta, guidari Napoleon, Nolacoa den badakik?
 Zeruko hedoi gorenean orai Tronua eman dik.
 Altcha zatzik beguiak goiti eta erran franxesari,
 ez dukala ez haren kontra guehiago deusik Nahi,
 guehiago deusik nahi. (biz)

Rusia hire banaloreak horra beraz zertan diren,
 Guzien yabe izan nahia, zoin behera yauxi haizen
 Franxesa zenekotzat hasi muguitzen,
 hire eremuetan, bai khechu hintzen.

Nahiz mila lecoa behar den, ixasoen trebesatzen,
 Choilki Aiphamen horrek berak hainitz hinduen loxatzen,
 orai hor dituk Zebaztopol, bai eta ere Marina,
 erakusteko on direnak berriz eguiten badira!
 berriz eguiten badira. (biz)

Gure aitek osabarekin zuten kurrutu Rusia;
 Mosku erre ez baliote harturen zuten guzia,
 Harmetarat gueroztik meyoria,
 bethi segur baitzuten garhaitia,
 iloba gure buruzagui badukegu bai fidantzia,
 exai guzien bentzutzeko izanen dugula gloria:
 izan gaizkon gu ere leyal, yarraikiz arranoari,
 Frantziaren izena atzetan gora derabilkanari,
 gora derabilkanari. (biz)

Nazione hainitzak dire Frantziaren yelosian,
 Zeren eta emana baita bertze guzien gainian,
 Manatu duelakotz berak Russian,
 beldurrez eguin dezan Mundu guzian,
 Printzeak bere gorthetarik daude ikhara bizian
 agur eta Sumizione buruan eta Mihian.
 Biba gure Enperadorea, biba bethi Napoleon
 Zu bezalako aita onik ezin guiniroken Nehon,
 ezin guiniroken Nehon. (biz)

Fait par L.E.

4

AIREA: hau da ikhazketako Mandoaren traza

Berxuak nahi ditut, orai athera,
 ichilik banindago banuke pena
 bainan Neke da!
 Krenolinaz baizikan Solasik ez da
 hauche da besta,
 Satanek etzezaken bertzerik penxa.

Andreak eman zaizku, Krenolinetan,
 beharragorik etzen, familietan,
 Guehienetan,
 horrek onduko gaitik, gure zorretan,
 botika hetan,
 Akabo, eroriak gaituk errekan.

Hamalau berga oyhal, ez duk ixusi
 Krenolina batentzat, ez dela aski,
 ez gaituk gaizki;
 Moda hori lehenik nork du ikhasi,
 eguiten hasi,
 paga nezakek ongui nor den banaki.

Batzuek aise eta, bertzeak nekez,
 Bazterrak bethe dira, bai, Krenolinez
 Gauza ederrez!
 Gupela bezain zabal dira beherez,
 Konkorrak gainez!
 Gorde behar litazke yenden ahalkez.

Iragan egun batez, zen Komedia,
 plaza baten erdian, ikhusgarria,
 hango irria;
 Andre bat zen piayaz yoan nahia,
 ezin abia!
 Karrosan etziron sar guibel aldia.

Postillon bat Kaskoina, yuramentuka,
 bethi Krenolinari eskuz pusaka,
 Diu bibanka:
 “Cenbat ehun puskez dun eguina hanka,
 “hori dun arkha!
 “Karrosan ez haiteke hola enbarka”

Lehen mintzatzen guinen, gu, alkharrekin,
 Arthoz ezin ase asea zela gurekin,
 bazen zer eguin:
 Orai gure andreak denak Krenolin
 alabak bardin!
 Nola hari zaizkigun nork diro yakin.

Urguilu, Malurosa, hi, habilana
 guri eman arazten hainbertze pena,
 bai eta guerla
 Krenolinak emaiten balauk orena
 hilen haizena,
 Gal dadien bethikhotz hire izena.

Eguina lehengoak

5

Ni ere baniagok entzunik berria
 Noiz aguerturen zaikun goardian yarria,
 Ongui berantexirik lan horren hastera
 ez diat errech yasan iragan Urthea.

Boz bat, bethi hari duk oyhuz guizonari,
Maitha dezala lana eta yarraik hari,
Ohorez nahi bada Mundu huntan bici
ez dakiola Urrun ez ibil ihesi.

Ihes eguinez gueroz guizonak lanari
ez daitekela ongui, segura duk hori
sinhexi behar dena, likek, eguiazki,
bertzenaz izanen duk bethikotzat gaizki.

Lanak badik exai bat hainitz Aiphatua,
Zori gaitzean baita, Sobra hedatua,
Alferkeria, galkhor, delakotz Sorthua
errorik gaichtoenez lurra dik hartua.

Alferkeriak ez dik asmatzen deus onik,
harekin ez duk uros Sekulan guizonik,
bicio tzarrak ere zabilzkok onkotik
Phozoinik ere ez duk lanyerosagorik.

Alferkeria zer den, bai, Nolakoa den,
ikhusia izan duk orai baino lehen,
Solas ederrez baizen Nehor ez dik ontzen
eta, itchura falxoz, gazte hainitz galtzen.

Hanbat, nerhabe badik, bereganaturik,
Orai urrun daudenak Sor lekuetarik
borz aldiz Urrikituz hari yarraikirik
Ziotek ez dutela nehon deskanxurik.

Lurrean emana duk guizona laneko
Denbora guzietan hartaz bizitzeko:
izan dadien hurbil edo Urrunago,
hura dik hazkurritzat Mundu huntan deno.

Ala! Alferkeria, zoin haizen tristea
hobe lukek hi ganik Urrun egoitea,
hire eguin, erranak guti Sinhestea
bertzelakoa lukek hainitzen Zorthea.

Par Elissamburu, Brigadier des Douanes à Acotz

6

Ama dolorezkoa
ez Nauzu ikhusten
Ni maluros umea
Preso, nola naizen
Zu ez Nahiz Sinhexi,
Zure eguietan
Zer dudan ardiexi
Ene eguietan.

Nigarrez Zaude, ama!
Nitaz orrhoiturik,
ez othoi hola pena
ez da progotchurik:
Premu, presondeguian
Nago Sekulako!
bizi naizen guzian
ez Naiz atherako.

Oren tristean Nintzen
duda gabe sorthu,
exaya ordutik zen
ene baithan Sarthu
guidari on batentzat
Nola; haurrek aita
hartu Nuen enetzat
ai! ni enozenta!

Pena zait erraitea
Ni, zer izan naizen,
bainan ama maitea!
zuri dut aithortzen:
ez ahal da gaizkirik
lur hunen gainean?
Nik eguin ez dudarik
Zuk yakin gabean!

Grazia bat dut ama
zuri galdeguiten,
hitz dautzut ez dudala
bertzerik eguinen.
Nehork aiphatzen badu
Nitaz zerbait berri!
othoi Ukha Nezazu
hala dut Merezi!

Aita dut indietan,
ez dakit noiz danik!
bizi da plazerretan
ez du deusen Minik,
haren itzala bera
izan banu hemen!
Segur da ez nintzela
horrela galduren!

Gorputza dut ikharan
 loxa arimatik!
 zeren galdu ditudan
 Diruaren gatik
 ba! Nintzen ondikotzat
 hala dohatua!
 ez ezagutzekotzat
 zer zen bekhatus!

Par Elissamburu Brigadier des Douanes

AIPHAMEN ONA: ELISSAMBURURI (*)

CANTORE HUNENTZAT:

DANTZARIA

7

*AIREA: Orzirale arraxian
 Garruzetik yin ninduyan, etc.*

Hu-pa, muthillak lorian
 Nola choriak airean!
 Heldu nauk zuen erdian,
 Rau, riu, rau, rata-plau, rau, riu, rau,
 Heldu nauk zuen erdian,
 Besta baitugu herrian.

Hu-pa, aleguera gaiten,
 Soinua hari da yoitien!
 Yoan gaizkola du erraiten,
 Rau, riu, etc.
 Yoan gaizkola du erraiten,
 Urthean behin bederen.

Hu-pa, huna beraz, plazan,
 Aurthen ez baikinien izan!
 Oro hari gaituk dantzan
 Rau, riu, etc.
 Oro hari gaituk dantzan,
 Zaharrak gaztekin balxan.

(*) Bayonne, imprimerie de Veuve Lamagnère, Rue Chegaray, 39.

Hu-pa, arreba Kattalin
 Orai, ez dun, buruan min,
 Badabiltzan oinak arin!

Rau, riu, etc.

Badabiltzan oinak arin!
 Tumpaka ongui badakin.

Hu-pa, Maria, atzo hi
 Ohetik ez hintzen yeiki,
 Lanean hartzeko eri

Rau, riu, etc.

Lanean hartzeko eri,
 Egun gurekin dantzari!

Hu-pa, hic soinularia
 Ardura duk egarria
 Hi ere gu iduria!

Rau, riu, etc.

Hi ere gu iduria,
 Okasionez balia!

Hu-pa, gur'etchean, ama,
 Oilasko hiltzen hari da!
 Arnoak ez diro falta,

Rau, riu, etc.

Arnoak ez diro falta,
 Bizi bada gure aita.

Hu-pa, ama ez dut nahi,
 Khorda eman lephoari,
 Gazte nahi naiz ibili,

Rau, riu, etc.

Gazte nahi naiz ibili,
 Ezkontzaz ez aipha niri!

Hu-pa, etchean bi andre
 Guerla bizia laiteke;
 Mokhorra, ama zu ere!

Rau, riu, etc.

Mokhorra, ama zu ere
 Bake onik ez guinuke.